

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJA

Kodėl

The letter 'K' is stylized as a blue circular frame with a white face inside. The face has a large red open mouth, two small black eyes, and a yellow beak. Two blue antennae-like shapes extend from the top of the circle. The circle is decorated with small yellow and red dots.

**verta skaityti vaikams
ankstyvajame amžiuje**

Patarimai tėveliams

Kodėl

**verta skaityti vaikams
ankstyvajame amžiuje**

Patarimai
tėveliams

2020

Parengė Laura Frolovaitė

NACIONALINĖ ŠVIETIMO AGENTŪRA

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB)
ISBN 978-609-8275-13-1

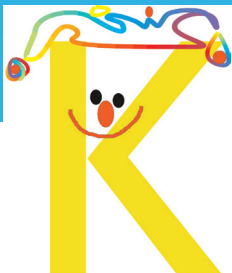
Turinys

3

4 Įžanga

7 Kaip skaityti smagiai ir aptarti įdomiai?

14 Knygų skaitymas yra puikus ir paveikus
kalbų mokymo(si) būdas

Įiekvienas vaikus auginantis tėtis ir mama linki savo vaikui gero ir siekia užauginti laimingą žmogų. Nuo mažų dienų vaikas auga tyrinėdamas aplinką ir domėdamasis jį supančiais žmonėmis ir savimi. Vienas daugybės šimtmečių patikrintas ir nesenstantis būdas padėti mažiesiems pažinti pasaulį yra knygų skaitymas. Daugybė mokslinių studijų patvirtina ir net vyraujant skaitmeninėms technologijoms nepaneigia nenuginčijamos knygų skaitymo naudos vaiko ir suaugusiojo gyvenime, nes:

Skaitymas stiprina ryšį tarp vaikų ir tėvų. Atsisėsti mamai ar tėčiui ant kelių, prisiglausti, atsiversti vaikišką knygelę ir klausytis sekamų arba skaitomų istorijų – nėra nieko smagiau ir saugiau šioje Žemėje!

Knygų skaitymas – lavinanti vaiką veikla, teikianti jam ir pačiam suaugusiajam džiaugsmo, kuriai nereikia specialaus pasirengimo. Belieka mėgautis buvimu kartu!

Knyga ugdo vaiko gebėjimą susikoncentruoti ir atlikti kelis veiksmus iš karto. Klausyti sekamos istorijos, tyrinėti paveiksliukus, įvertinti išgirstą informaciją – šie gebėjimai labai svarbūs mokantis mokykloje ir apskritai gyvenime.

Skaitant vaikas daug sužino. Klausydamas balsu skaitomų tekstų vaikas įgyja daugybę žinių ir informacijos, sužino terminus ir sąvokas, kurių kasdienėje aplinkoje dažniausiai nepasitaiko. Skaitomas knygas galima „poruoti“! Pavyzdžiui, literatūrinį kūrinį pravartu papildyti enciklopediniu leidiniu vaikams, taip randami atsakymai į iškilusius klausimus, pagilinamos žinios, kuriomis informacijos paieškos pradmenys.

Skaitant lavinama vaiko fantazija. Klausydamasis sekamų istorijų, vaikas „piešia“ aprašomus įvykius mintyse, tad stipriai aktyvinama mažojo klausytojo (-os) vaizduotė. Kartu su vaiku aptarkite skaitomos knygos iliustracijas, pasakokite, kas pavaiz-

6

duota, paprašykite, kad ir vaikas pasakotų, ką mato. Tai svarbu, nes iliustracijos lavina vaiko vaizduotę, plečia jo žodyną, stiprina žodžio ir vaizdo ryšį.

Knygos padeda formuotis vaiko vertybėms, nes knygoje slypi daug išminties, atskleidžiama gausybė žmogaus elgesio motyvų, nuskamos galimos pasekmės.

Vaikų, kuriems ankstyvajame amžiuje daug skaitoma, kalbiniai gebėjimai geresni, jie pradeda anksčiau kalbėti, kalba rišliau, aiškiau ir nuosekliau reiškia mintis. Jų žodynas turtingesnis ir vaizdingesnis.

Skaitymas raiškiai intonuojant padeda tobulinti netikslų tarimą, natūraliai jį koreguoti, vaikams to neakcentuojant.

Knygos stiprina vaikų gebėjimą spręsti konfliktus. Girdėdami, kaip pasakų, istorijų veikėjai sprendžia iškilusias problemas, įveikia patiriamus sunkumus, vaikai remiasi jų patirtimi ir dažnai tai taiko gyvenime.

Knygos puoselėja empatijos jausmą. Mažieji klausytojai tapatinasi su istorijų veikėjais, labai įsijaučia, o gebėjimas suprasti kitą padeda kasdienybėje bendraujant su kitais vaikais ar suaugusiais.

Praleistas su knyga laikas padeda nurimti. Aktyviems, judriems vaikams būtina padaryti pertraukėlę ir atsikvėpti. Tad dienos metu skaitomos knygos nuramina, padeda susigrąžinti jėgas. O prieš pietų miegą ar vakare sekamos pasakos nuteikia poilsiui, ramiam miegui.

Kaip skaityti smagiai ir aptarti įdomiai?

Susirangius mamai ar tėčiui ant kelių, atsivertus knygelę ir pasinėrus į pasakų bei nuotykių pasaulį, vaiką užplūsta įvairiausios emocijos, atsiranda daugybė minčių ir kyla gaušybė klausimų. Be galo svarbu skirti laiko ne tik knygos skaitymui balsu, bet ir pokalbiui apie ją! Reaguokite į vaiko pastebėjimus, išsakytas mintis, šūksnius dar skaitydami, o pabaigę istoriją visus vaikui kilusius jausmus, įspūdžius aptarkite. Tai padės vaikui mokytis rišliai reikšti savo mintis, pasidalyti samprotavimais, lavins jo iškalbą, tartį, plės žodyną. Galima pabandyti įtraukti vaiką į smagų rankos pirštų žaidimą, kuris paskatins pokalbiui ir padės išlaikyti aiškia knygėlės aptarimo struktūrą:

¹ <https://www.teacherspayteachers.com/Product/Guided-Reading-Poster-5-Finger-Retell-FREEBIE-152573>.

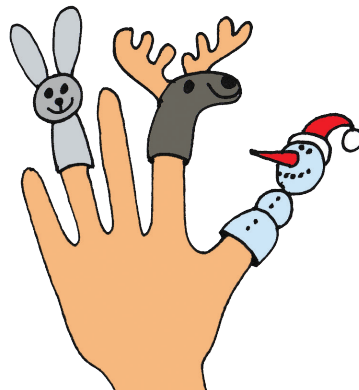
Nykštys: Kas pasakos veikėjai?¹

Smilius: Ko jie norėjo?

Didysis: Kodėl jiems tai svarbu?

Bevardis: Kokių iššūkių kilo?

Mažylis: Kaip įveikė keblumus?

Taikant šią penkių rankos pirštų taisyklę, vaikas ne tik lavins teksto suvokimo įgūdžius, minčių raišką, atmintį, dėmesį, bet ir pasijaus išgirstas, turės galimybę pasidalyti savo įspūdžiais, samprotavimais, o tėvai turiningai praleis laiką bendraudami su vaiku.

Supažindinti vaikus su knygelėmis galima dar kūdikystėje, vartant įvairaus dydžio, formos, storio spalvingas paveikslėlių knygeles ir apibūdinant, kas juose pavaizduota. Augant vaikui derėtų siūlyti skaityti sudėtingesnes istorijas, pasakas, padavimus, enciklopedinio pobūdžio leidinius, tačiau lygiai taip pat svarbu atsižvelgti į pačių vaikų interesus ir

norus. Skaitymas balsu ankstyvojoje vaikystėje motyvuos vaikus domėtis knygomis ir paaugus, padės susiformuoti skaitymo įpročiams, išliksiančiams visą gyvenimą.

Kad vaiko santykis su knyga užsimegztų ir būtų puoselėjamas, žinotini šie svarbūs aspektai:

Suaugusieji (ypač tėvai) – skaitymo pavyzdys. Jei namuose yra daug knygų ir vaiko artimojoje aplinkoje esantys suaugusieji (ypač tėveliai) jas skaito, tai vaikas neabejotinai susidomės knygelėmis ir užsimanys jas patyrinėti, panorės „skaityti“. Žinoma, mažiesiems reikia padėti pažinti knygas ir įminti jų turinį. Tai daryti verta, nes vaikai, nuolat girdintys balsu skaitomas knygas, natūraliai

išsiugdo raštingumo įgūdžius². O vedami įgimto smalsumo, pažinimo džiaugsmo, anksti panorsta patys išmokti skaityti ir rašyti. 2019 m. Ohajo valstijos universiteto (JAV) atliktas tyrimas atskleidė, kad vaikai, kuriems dar prieš pradėdant lankyti darželį kasdien buvo skaitoma namuose (5 istorijos per dieną), būna girdėję 1,4 mln. žodžių daugiau, nei tie, kuriems tėveliai niekada neskaitė!³

² Rimkienė R., Sabaliauskienė R. (2009). Kokybiškas ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymas. Vilnius.

³ Jessica A. R. Logan, Laura M. Justice, Melike Yumuş, Leydi Johana Chaparro-Moreno (2019). When Children Are Not Read to at Home. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*; 1 DOI: 10.1097/DBP.0000000000000657.

Reguliarumas. Skaityti balsu, vartyti knygeles ir apibūdinti, kas jose pavaizduota, derėtų reguliariai, nedarant didelių pertraukų, t. y. ne per retai. Idealiu atveju – kasdien, vaikams įprastu metu, pavyzdžiui, prieš miegą. Knygų skaitymas turėtų tapti įpročiu, o ne atsitiktine veikla. Aiški dienos eiga, taisyklių buvimas apsaugo vaikus nuo blaškymosi, padeda perprasti dienos struktūrą, skatina savarankiškumą. Tegul kny-

ga randa vietą vaiko gyvenime, o susitikimas su ja tampa įprasta, tačiau kaskart užburiančia ir įtraukiančia veikla.

Ritualai. Turbūt kiekvienam tėveliui ir mamytei norisi nuveikti su vaiku šeimą suartinančių ir tarpusavio ryšį stiprinančių dalykų. Neabejotinai vienas tokių užsiėmimų yra knygų skaitymas. Kad kartu su vaiku ir knyga praleistas laikas būtų sklandus ir kaskart teiktų džiaugsmą, partartina namuose įvesti laiką knygai signalizuojančius ritualus. Veiksmo kartojimas, ta pati veiklos eiga, dėsningumas mažyliams ramiai nuteikia, padeda susikoncentruoti ir suteikia saugumo jausmą. Prieš pradėdant skaityti pasaką galima sudainuoti dainelę, užsidegti žvakę ar įjungti

lempučių girliandą. Pakviesti skaityti knygelių galima ir garsiniais signalais: paskambinus varpeliu, dūdelės melodija, prisukus muzikinę dėžutę ir pan.

Interesų ir norų paisymas. Labai svarbu atsižvelgti į vaiko pageidavimus. Pasitaiko, kad vaikai nori skaityti vieną ir tą pačią knygėlę kelis kartus iš eilės arba nesusidomi istorija, atsisako toliau klausyti sekamą pasaką ar istoriją, siūlo kitą. Sudominti vaikus knygelėmis pavyksta atliepiant vaikų interesus. Vaiko interesų ir norų paisymas stiprina jo savivertę, pasitikėjimą savimi, suteikia pripažinimo jausmą, nes mažieji pajunta, kad jų nuomonė svarbi, turi poveikį. Galima pasikalbėti su vaiku apie tai, kas lemia tokį jo apsispren-

12 dimą, paprašyti jo pasidalyti mintimis. Taip vaikas įsitrauks į pokalbį, atskleis, kas jam svarbu, o Jūs savo vaiką dar geriau pažinsite.

Aplinka. Aplinkos poveikis tiek suaugusiajam, tiek vaikui yra akivaizdus. Erdvės, kuriose mes leidžiame laiką, daro įtaką mums, net jei to sąmoningai nesuvokiame. Įsirengtas skaitymo kampelis stipriai prisidėtų prie knygų skaitymo įtvirtinimo kasdienybėje: supamas krėslas, minkštos pagalvėlės lovoje, jaukus apšvietimas, kilimėlis ar sėdmaišis – didelio skirtumo nėra. Svarbiausia, kad būtų jauku, patogiu, gera atsisėsti, atsiškvėpti, užsimiršti ir pasinerti į knygų pasaulį!

Asmeninė vaiko bibliotekėlė taip pat pasiteisina, nes vaikas žino, kur jo knygos, kokias jau skaitė, kuriomis pasipildė ir pan. Atskira lentyna vaikiškos literatūros skaitiniams parodo reikšmingą knygos vietą namuose, o tai skatina vaikus knygeles tausoti, jų neplėšyti, saugoti ir branginti. Šių elgesio su knyga taisyklių dera nepamiršti, privalu jas priminti vaikams, to mokyti. Apsilankymas bibliotekoje, knygynuose, knygų pristatymo renginiuose ir kt. taip pat didina vaiko motyvaciją domėtis knygomis, skaityti.

Laikas skaityti. Tikintis iš vaikų, kad jie pamils knygas ir susikaupę klausysis jiems skaitomų literatūros

kūrinių, labai svarbu skirti tam pakankamai laiko. Jei vaikas bus pervargęs nuo dienos įvykių arba jaus, kad tėvai skaito paskubomis, deja, nei Jūsų atžalai, nei Jums patiems nepavyks atsipalaiduoti ir pasidžiaugti girdima istorija.

Skaitymas – ne prievolė, o malonumas. Labai svarbu iš didelio rašto neišeiti iš krašto. Jokiu būdu negalima suformuoti tokios nuostatos, kad knygas skaityti yra prievolė. Vaikams knygų skaitymas turi teikti malonumą ir džiaugsmą. Pozityvi ankstyva patirtis padeda vaikams susieti knygas su tėvų ir kitų suaugusiųjų meile, dėmesiu, pritarimu⁴.

⁴Rimkienė R., Sabaliauskienė R. (2009). Kokybiškas ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymas. Vilnius.

Knygų skaitymas yra puikus ir paveikus kalbų mokymo(si) būdas!

Santykio su knyga puoselėjimas ir knygų skaitymo įtraukimas į kasdienę veiklą ankstyvajame amžiuje gali būti naudingas norint mokytis kalbų. Knygelės padeda sukurti smagų, žaismingą ir patrauklų kalbos mokymo(si) vyksmą, nes spalvingos iliustracijos, interaktyvios užduotėlės, pateikiamos šiuolaikinėse knygelėse, patraukia vaikų akį, verčia smalsauti ir domėtis jų turiniu, nepaisant to, kokia kalba jos parašytos. O ankstyvasis amžius yra puikus laikas mokytis kalbų!

nygų, parengtų vaiko gimtąja kalba, antrąją gimtąją kalbą (jei vaikas kilęs iš dvikalbės šeimos), šeimos kalbą (jei vaikas auga šeimoje, kurioje skirtingų tautybių tėvai tarpusavyje bendrauja kita kalba, kurią abu moka), valstybine kalba (jei ši jam nėra gimtoji) ar užsienio kalbomis, skaitymas ir tyrinėjimas, tinkamai jas parinkus, praturtina vaikų vartojamų kalbų žodyną, skatina bendrauti atitinkama kalba.

Skaitydami negimtąją kalbą, naudokite „persijungimą“ į kitą kalbą simbolizuojantį ženklą. Tai gali būti ryški apyrankė, pakabukas, kaklaska-

rė ir pan. „Persijungimą“ į kitą kalbą galima sužaisti, pavyzdžiui, sukalbant burtažodį atitinkama kalba. Vaiko vaizduotė labai laki, tad tokie pokštai jam patiks, įtikins. Šis žaidybinis elementas mažylį smagiai nuteiks, padės persiorientuoti nuo vienos kalbos prie kitos ir leis patirti kalbos mokymąsi kaip žaidimą.

Ikimokyklinio amžiaus vaikams derėtų skaityti trumpas, iliustruotas knygutes, nes paveikslėliai padeda lengviau sekti ir suprasti pasakojimo siužetą, išsiaiškinti nežinomų žodžių (terminų) reikšmę, juos įsiminti.

Skaityti derėtų raiškiai intonuojant, pakartojant raktinius istorijos žodžius, įsidėmėtinas frazes ar žodžių junginius. Norint pasitikrinti, ar vaikai supranta, apie ką pasakojama,

galima padaryti trumpas pauzes po didesnės pastraipos ar prieš verčiant kitą puslapį ir trumpai savais žodžiais mokomąja kalba persakyti ką tik perskaitytą istorijos ar pasakojimo dalį.

Perskaitytas istorijas galima su vaikais sėkmingai inscenizuoti, atkartoti dialogus tarp veikėjų. Ne taip svarbu, ar pasitelksite pliušinę žaisliuką, pasigaminsite popierines lėles, pasipuošite kauke ar persirengsite koku nors kostiumu – vertinga tai, kad padėsite knygų veikėjams atgyti ir prabilti mokomąja kalba savo ir vaiko lūpomis. Tačiau svarbu to primygtinai nereikalauti ir nedaryti vaikui spaudimo, o kalbų mokymą(si) ankstyvajame amžiuje skaitant knygeles paversti žaisminga ir malonia veikla.

18

KODĖL VERTA SKAITYTI VAIKAMS ANKSTYVAJAME AMŽIUIJE?

Patarimai tėveliams

Dailininkė Dalė Dubonienė
Redaktorė Nijolė Šorienė
Leidinyje panaudotos
Eglės Varatinskienės nuotraukos

2020-12-03. Tiražas 1000 egz.
Išleido Nacionalinės švietimo agentūros
Bendrųjų reikalų departamento Aprūpinimo ir leidybos
skyrius, Suvalkų g. 1, 03106 Vilnius

Spausdino UAB „INDIGO print“,
Piliakalnio g. 1, 46223 Kaunas

